

СТРУКТУРА СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: УЗАГАЛЬНЕННЯ ГІПОТЕЗИ

Галуцько Валентин Васильович

*доктор юридичних наук, професор,
голова ГО «Академія адміністративно-правових наук»,
професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної
власності та цивільно-правових дисциплін,
Київський університет інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна*

Галуцько Валентин Валентинович

*доктор філософії в галузі «Право», доцент кафедри
адміністративного права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін,
Київський університет інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна*

Теорія та практика адміністративного права України динамічно розвиваються, що зумовлено низкою різноманітних факторів. По-перше, євроатлантичні прагнення українського народу вимагають як від публічної влади, так і від науковців наближати норми адміністративного права до цінностей та стандартів Європейського Союзу, а у сфері оборони – до стандартів НАТО. По-друге, повномасштабне російське вторгнення в Україну змушує оперативно забезпечувати оборону країни засобами адміністративного права. По-третє, серед усіх галузей права саме адміністративне право має найбільшу кількість дослідників, що сприяє його інтенсивному розвитку. Це призводить до виникнення нових, якісно інноваційних теорій та практичних пропозицій, які формують сучасний науковий дискурс.

Одним із ключових питань, яке постійно виникає на різних етапах розвитку суспільства та права, є система права загалом та адміністративного права зокрема. Її недосконалість гальмувала надання ефективних та справедливих поліцейських, ліцензійних, контрольних, митних, податкових та інших послуг

Великий український мислитель у галузі адміністративного права Ю. П. Битяк доводив, що система адміністративного права – це сукупність адміністративно-правових норм та інститутів, об'єднаних єдиним предметом і методом, принципами й цілями, які розташовані у певній логічній послідовності. Він підкреслював, що система

адміністративного права складається з двох основних частин: загальної та особливої. Норми загальної частини адміністративного права мають універсальний характер і розраховані на застосування в усіх галузях і сферах функціонування органів виконавчої влади, а також інших уповноважених суб'єктів, які здійснюють управлінську діяльність. Ця частина включає основні принципи, поняття, інститути та загальні підходи до регулювання адміністративних відносин, що є спільними для всіх сфер публічного управління. Вона слугує теоретичною та методологічною основою для розуміння та застосування адміністративного права. Особлива частина адміністративного права охоплює норми, що регулюють специфічні сфери управлінської діяльності, такі як освіта, охорона здоров'я, економіка, соціальна політика, юстиція тощо. Ця частина враховує особливості окремих галузей та забезпечує більш деталізоване регулювання, що відповідає конкретним викликам та потребам кожної сфери [1, с. 38-40].

Схожу точку зору поділяли практично всі інші науковці у галузі адміністративного права тієї доби. Наприклад, С. Алфьоров, С. Ващенко, М. Долгополова та А. Купін також розглядали адміністративне право як фундаментальну галузь правової системи, яка поділяється на загальну, особливу та спеціальну частини [2, с. 10-13].

Проте ключовою тезою, яку ми зазначаємо, є те, що інститути адміністративного права попередніх епох були *притосовані* до засад правової та демократичної держави. Іншими словами, за певних обставин вони не відображали всієї багатогранної палітри викликів, що постали перед суспільством у процесі розбудови системи адміністративного права на основі принципів верховенства права та європейських цінностей. Це потребувало переосмислення традиційних підходів та пошуку нових шляхів для ефективного регулювання суспільних відносин у сучасних умовах.

З цим завданням, на наш погляд, найбільш успішно впорався професор Р. Мельник, який у своїх наукових працях підкреслює, що адміністративне право є надзвичайно об'ємним та складним юридичним утворенням. Він прийшов до висновку, що адміністративне право можна поділити на дві основні частини: Загальне адміністративне право (яке включає загальні норми, принципи та інститути, що застосовуються в усіх сферах публічного управління) та Особливе адміністративне право (яке охоплює специфічні норми, що регулюють окремі галузі або види державної діяльності) [3, 59-62].

Майже одночасно з епохальним навчальним посібником Р. Мельника та В. Бевзенка побачила світ фундаментальна монографія професора С. В. Петкова. У цій роботі, незважаючи на збереження традиційного підходу до структурування адміністративного права за класичними

канонами попередніх епох, автор значно розвинув ідею, запропонувавши новий погляд на його систематизацію. Замість традиційного поділу на дві частини – загальну та особливу – С. В. Петков виокремлює три структурні блоки: загальну, особливу та спеціальну частини. Цей підхід є важливим кроком у розвитку теорії адміністративного права, оскільки дозволяє більш детально та системно структурувати правові норми, враховуючи як універсальні принципи, так і специфіку окремих сфер регулювання [4, с. 47-48].

Аналогічну концептуальну конструкцію використовують і науковці, які займаються дослідженням адміністративної поліцейської діяльності. Вони виділяють у системі адміністративної (поліцейської) діяльності три ключові структурні частини: **загальну**, **особливу** та **спеціальну**. Такий підхід є важливим інструментом для чіткого розмежування сфер правового регулювання, що забезпечує логічну послідовність, наукову обґрунтованість та практичну ефективність у правозастосовній діяльності. Виокремлення цих частин дозволяє не лише систематизувати правові норми, а й глибше дослідити механізми реалізації поліцейських функцій у контексті демократичної правової держави [5; 6; 7].

Поєднуючи окремі аспекти теоретичних розробок відомих учених, таких як Р. Мельник, С. Петков та інших дослідників у галузі адміністративного права, на певному етапі розвитку теорії адміністративного права нами була висунута гіпотеза, що зміст системи адміністративного права України як правової демократичної держави має структуруватися на три основні складові: Загальне, Особливе та Спеціальне адміністративне право. Цей підхід, ґрунтуючись на глибокому аналізі наукових концепцій та практичного досвіду, дозволяє створити збалансовану та ефективну систему правового регулювання, яка відповідає сучасним викликам та потребам суспільства [8, с. 35-37].

У послідуєчому багаторічний досвід підтвердив ефективність запропонованого підходу до публічного адміністрування, який забезпечує реалізацію прав і свобод громадян, а також захист публічних інтересів держави та суспільства. Трирівнева структура адміністративного права, що включає Загальне, Особливе та Спеціальне адміністративне право, є логічною та концептуально обґрунтованою моделлю. Вона дозволяє систематизувати норми та формувати ефективну систему управління в різних сферах суспільного життя. Загальне адміністративне право визначає основні принципи, інструменти та процедури, які застосовуються в усіх галузях. Особливе адміністративне право систематизує питання службового та адміністративно-деліктного права, хоча дискусії щодо включення до нього інших підгалузей, наприклад, поліцейського права, тривають. Спеціальне адміністративне право охоплює ключові сфери, такі як

оборона, освіта, охорона здоров'я, енергетика, соціальна політика, цифрова трансформація тощо. При цьому, доцільно розглядати самостійні галузі права, такі як екологічне, фінансове, митне, податкове та аграрне право, окремо від адміністративного права, оскільки вони мають власну специфіку та нормативну базу. Трирівнева структура адміністративного права є універсальною платформою, яка забезпечує ефективне регулювання в усіх сферах публічного адміністрування, відповідаючи сучасним викликам.

Література:

1. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
2. Алфьоров С. М., Вашенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
3. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.
4. Петков С.В. Теорія адміністративного права : навч. посіб. Київ: КНТ, 2014, 304 с.
5. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / за заг. ред. Рябченко О. П. Харків: Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2009. 256 с.
6. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ України. Спеціальна частина : підручник для вищих навчальних закладів / за ред. В. В. Коваленка [та ін.]; Національна академія внутрішніх справ. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 528 с.
7. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ України. Особлива частина : підручник / за ред. В. В. Коваленка [та ін.]; Національна академія внутрішніх справ. Тернопіль: Тернограф, 2011. 672 с.
8. Адміністративне право України. Повний курс: підручник Галуцько В., Діхтєвський П. Кузьменко О. Стеценко С. та ін. Херсон: Олді-Плюс, 2018. 446 с.